

**ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ**

**ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ТА
МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ
НА 2026 - 2031 РОКИ**

Запоріжжя, 2026 рік

ЗМІСТ

Паспорт Програми	3
Вступ	4
1. Мета Програми	5
2. Визначення проблеми, на розв’язання якої спрямована Програма, шляхи і способи їх вирішення	5
3. Завдання і заходи Програми	10
4. Очікувані результати, ефективність Програми	10
5. Обсяги та джерела фінансування Програми	11
6. Координація, контроль та порядок виконання Програми	11
Додаток 1. Ресурсне забезпечення Регіональної програми розвитку лісового та мисливського господарства Запорізької області на 2026 – 2031 роки	
Додаток 2. Напрями діяльності та заходи Програми розвитку лісового та мисливського господарства Запорізької області на 2026 – 2031 роки	
Додаток 3. Ресурсне забезпечення заходів Програми розвитку лісового та мисливського господарства Запорізької області на 2026 – 2031 роки	
Додаток 4. Результативні показники виконання Програми розвитку лісового та мисливського господарства Запорізької області на 2026 – 2031 роки	

ПАСПОРТ
Програми розвитку лісового господарства Запорізької області
на 2026-2031 роки

- 1. Ініціатор розроблення Програми:** Запорізька обласна військова адміністрація
- 2. Дата, номер документа про затвердження Програми:**
рішення голови обласної державної адміністрації, начальника обласної військової адміністрації від ____ 2026 року № ____
- 3. Розробник Програми:** Південно-Східне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства.
- 4. Відповідальні виконавці:** Південно-Східне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства, Національний заповідник «Хортиця», філія «Східний лісовий офіс» ДП «Ліси України», користувачі мисливських угідь.
- 5. Учасники Програми:** Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації, Південно-Східне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства, Національний заповідник «Хортиця», філія «Східний лісовий офіс» ДП «Ліси України», користувачі мисливських угідь.
- 6. Термін реалізації Програми:** 2026 – 2031 роки
- 7. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми**
усього – 30 381,17 тис. гривень, у тому числі:
коштів державного бюджету: у межах бюджетних призначень;
коштів обласного бюджету: 5578,3 тис. гривень;
коштів інших джерел: 24 802,87 тис. гривень.

ВСТУП

Програма розвитку лісового господарства Запорізької області на 2026–2031 роки (далі – Програма) розроблена відповідно до Лісового кодексу України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про мисливське господарство та полювання», Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р, Стратегії розвитку галузі мисливського господарства України на період до 2035 року та затвердженого плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 травня 2025 року №489-р, Указу Президента України від 07.06.2021 № 228/2021 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів», а також інших нормативно-правових актів у сфері лісового та мисливського господарства.

Актуальність розроблення Програми зумовлена необхідністю забезпечення сталого розвитку лісового господарства області в умовах зростаючого антропогенного навантаження, змін клімату, підвищених ризиків виникнення лісових пожеж, деградації лісових екосистем, а також суттєвого впливу воєнних дій на стан природних ресурсів.

Особливістю Запорізької області є низький рівень природної лісистості та переважання захисних лісових насаджень, які виконують важливі екологічні, ґрунтозахисні, водорегулюючі та кліматостабілізуючі функції.

В умовах воєнного стану зростає значення лісів як елементу екологічної безпеки, стабілізації природних процесів та збереження природних екосистем регіону.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України територія Запорізької області включена до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані рф, затвердженого наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 28.02.2025 № 376 (із змінами).

Воєнні дії спричинили значні пошкодження лісових масивів, ускладнення ведення лісового господарства та охорони, обмеження доступу до окремих територій а також зростання екологічних ризиків.

В умовах воєнного стану, запровадженого відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64, та згідно із Законом України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», обмежено оприлюднення статистичної інформації, що ускладнює проведення повного та об'єктивного аналізу стану галузі.

З огляду на те, що значна частина території області перебуває в зоні бойових дій або тимчасовій окупації, отримання необхідних вихідних даних є ускладненим або неможливим. У зв'язку з цим заходи Програми сформовано з

урахуванням наявних можливостей на підконтрольній території. Після відновлення контролю над тимчасово окупованими територіями передбачається перегляд і коригування Програми з урахуванням актуалізованих даних.

1. Мета Програми

Метою Програми є визначення основних напрямів збалансованого розвитку лісового та мисливського господарства області, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів, їх охорону і захист, раціональне використання та відтворення лісових і мисливських ресурсів, адаптацію лісових екосистем до змін клімату, забезпечення екологічної безпеки регіону, а також охорону лісів від пожеж, незаконних рубок та інших порушень лісового законодавства, підвищення ефективності попередження, виявлення та своєчасного реагування на надзвичайні ситуації шляхом забезпечення належної мобільності рейдових бригад.

Для досягнення зазначеної мети ведення лісового господарства здійснюватиметься з урахуванням необхідності збереження біологічного різноманіття лісів, їх високої продуктивності, здатності до відновлення, життєздатності та спроможності виконувати нині й у майбутньому важливі екологічні, захисні, господарські та соціальні функції на місцевому, національному та глобальному рівнях.

2. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма, шляхи і способи їх вирішення

Основною проблемою, на розв'язання якої спрямована Програма, є необхідність забезпечення збалансованого використання екологічних, економічних та соціальних функцій лісів відповідно до Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, нової лісової стратегії Європейського Союзу в межах Європейського зеленого курсу, а також рішень 26-ї Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP26, м. Глазго).

Актуальність розв'язання зазначеної проблеми для Запорізької області зумовлена природно-кліматичними умовами степового регіону, високим рівнем антропогенного навантаження, а також наслідками воєнних дій, що суттєво впливають на стан лісових екосистем і можливості ведення лісового господарства.

Ліси області мають переважно штучне походження та виконують, насамперед, захисні, рекреаційні й агролісомеліоративні функції. Недостатній рівень фінансування та контролю у сфері лісового господарства може призвести до значних екологічних, економічних і соціальних втрат, зокрема посилення процесів вітрової, водної та ґрунтової ерозії.

Важливою екологічною функцією лісів є здатність поглинати вуглець та пом'якшувати наслідки зміни клімату. Лісові насадження також відіграють

ключову роль у покращенні якості атмосферного повітря, регулюванні мікроклімату та зниженні негативного впливу урбанізованого середовища.

Суттєвими чинниками негативного впливу на стан лісів області є:

техногенне навантаження від промислових підприємств;

значне рекреаційне навантаження на лісові території;

замулення малих річок і водойм та порушення гідрологічного режиму;

висока розораність сільськогосподарських угідь;

наслідки воєнних дій, зокрема пошкодження та знищення лісових насаджень, мінування територій, обмеження доступу до лісів а також підвищення ризиків виникнення та поширення лісових пожеж, що ускладнює їх своєчасне виявлення та ліквідацію.

У цих умовах захисне лісорозведення набуває особливого екологічного та економічного значення.

Лісові насадження сприяють покращенню стану ґрунтів, збагачують їх органічною речовиною та гумусом, регулюють водний баланс, зменшують поверхневий стік і запобігають ерозійним процесам. Особливо важливу роль відіграють ліси, розташовані на схилах, у ярах і балках, які забезпечують укріплення ґрунтів, зменшення швидкості вітру, підвищення вологості повітря та формування сприятливого мікроклімату, що позитивно впливає на врожайність сільськогосподарських культур.

Разом з тим, розвиток захисного лісорозведення стримується наслідками воєнних дій, а також тривалими процедурами передачі земельних ділянок під заліснення. Водночас його подальше нарощування є критично необхідним для стабілізації екологічної ситуації в регіоні.

Іншим суттєвим чинником є тривалий пожежонебезпечний період, протягом якого в лісах області зберігається високий рівень пожежної небезпеки, що вимагає підвищеної готовності до реагування на надзвичайні ситуації а також додаткових витрат на паливно-мастильні матеріали, утримання та експлуатацію спеціалізованої техніки, придбання засобів пожежогасіння і забезпечення проведення протипожежних заходів. Поряд із цим негативні наслідки змін клімату, пошкодження лісових насаджень унаслідок воєнних дій, деградація лісових екосистем та обмежений доступ до окремих територій ускладнюють ведення лісового та мисливського господарства в області.

Важливою складовою лісового господарства області є ведення мисливського господарства, стан якого також зазнає негативного впливу внаслідок змін природного середовища, високого антропогенного навантаження та наслідків воєнних дій.

Порушення природних умов існування диких тварин, виникнення пожеж, обмеження доступу до мисливських угідь, а також зниження можливостей здійснення охоронних та біотехнічних заходів негативно впливають на стан мисливської фауни та збереження біологічного різноманіття. У Запорізькій області площа мисливських угідь становить 256,8 тис. га, з яких лісові угіддя займають 11,047 тис. га, польові — 238,185 тис. га, водно-болотні — 7,527 тис. га.

У зв'язку з цим актуальним є забезпечення належної охорони, відтворення та раціонального використання мисливських ресурсів.

Водночас одним із стримуючих факторів забезпечення сталого управління лісовими ресурсами є недостатній рівень упорядкування земель лісогосподарського та природоохоронного призначення, а також відсутність на окремих територіях актуальної планово-картографічної та землевпорядної документації. Це ускладнює здійснення ефективного управління лісовим фондом, охорону лісів і територій природно-заповідного фонду, прийняття обґрунтованих управлінських рішень та реалізацію державної політики у сфері лісового господарства.

Актуальним залишається питання проведення базового лісовпорядкування для окремих постійних лісокористувачів. Відсутність актуальних матеріалів лісовпорядкування не забезпечує належного довгострокового планування ведення лісового господарства, оцінки якісного та кількісного стану лісів, визначення комплексу лісогосподарських заходів, спрямованих на охорону, захист, відтворення та раціональне використання лісових ресурсів.

Потребує вирішення питання розроблення проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду й інших територій природоохоронного призначення. Невстановлення меж таких територій у натурі (на місцевості) створює ризики порушення режиму їх охорони, ускладнює здійснення державного контролю, збереження цінних природних комплексів та ефективне управління об'єктами природно-заповідного фонду.

Водночас значна частина земель лісогосподарського призначення, які не надані у власність або користування, а також самозалісених земельних ділянок потребує оформлення речових прав. Відсутність належного правового оформлення таких земель створює ризики їх нецільового використання та самовільного зайняття, ускладнює здійснення охорони, відтворення і раціонального використання лісових ресурсів, а також обмежує можливості їх ефективного управління.

З урахуванням зазначеного визначено основні проблеми лісового господарства області, для розв'язання яких розроблена Програма:

недостатнє забезпечення належного рівня охорони лісів, їх відновлення та впровадження принципів сталого управління лісовими ресурсами;

низький рівень лісистості території Запорізької області та необхідність її підвищення;

неналежне забезпечення багатофункціонального використання лісів області з урахуванням екологічних, соціальних та економічних потреб;

недостатній розвиток мережі лісових доріг, що ускладнює здійснення протипожежних заходів, доступ до лісових масивів, використання сучасної високопродуктивної та екологічно безпечної техніки а також обмежує можливості рекреаційного і туристичного використання лісів;

підвищені ризики виникнення лісових пожеж та недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення для їх попередження та ліквідації;

погіршення стану мисливської фауни та недостатнє забезпечення охорони, відтворення і раціонального використання мисливських ресурсів;

ускладнений доступ до достовірних даних про стан лісів на окремих територіях, що впливає на якість планування та прийняття управлінських рішень.

недостатній рівень упорядкування земель лісогосподарського та природоохоронного призначення, необхідність проведення базового лісовпорядкування для окремих постійних лісокористувачів;

не розроблено проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення;

неоформленість речових прав на земельні ділянки лісогосподарського призначення а також на самозалісені земельні ділянки.

Вирішення зазначених проблем потребує консолідації зусиль усіх постійних лісокористувачів області, прийняття системних управлінських рішень, удосконалення нормативно-правової бази, а також залучення фінансових ресурсів.

Реалізація Програми здійснюватиметься з урахуванням природно-кліматичних умов степової зони, високого рівня антропогенного навантаження, а також наслідків воєнних дій, які суттєво впливають на стан лісових екосистем та ускладнюють ведення лісового та мисливського господарства.

В умовах Запорізької області ліси виконують переважно захисні, водорегулюючі, екологічні та рекреаційні функції. У зв'язку з цим їх збереження, відновлення та розширення є ключовою передумовою забезпечення екологічної безпеки регіону та стабілізації природного середовища.

Реалізація Програми передбачає, що постійні лісокористувачі у взаємодії з відповідними органами управління забезпечуватимуть виконання екологічної, соціальної та економічної функцій лісів. Зокрема, йдеться про збереження та поступове розширення площ лісів і захисних насаджень як важливого чинника протидії ерозійним процесам, пом'якшення кліматичних змін та покращення стану довкілля.

Водночас значна увага приділяється соціальній складовій, яка полягає у сприянні зайнятості населення, формуванні екологічної культури та забезпеченні доступу громадян до лісів з урахуванням безпекових обмежень. Економічна функція реалізується через раціональне використання лісових ресурсів, розвиток супутніх видів діяльності та забезпечення потреб регіональної економіки в деревній і недеревній продукції.

Досягнення зазначених результатів можливе лише за умови впровадження адаптованих до степових умов принципів сталого лісового господарства, що враховують дефіцит вологи, ризики деградації земель, високу пожежну небезпеку та вплив воєнних факторів.

Пріоритетами розвитку лісового господарства області визначено посилення ролі лісів як природного стабілізуючого елементу екосистеми,

забезпечення їх суспільної доступності та підвищення економічної значущості для розвитку територій.

Не менш важливим є підвищення екологічної стійкості лісових насаджень, що досягається шляхом формування змішаних деревостанів, впровадження адаптивних методів ведення лісового господарства, розвитку систем моніторингу стану лісів та посилення заходів протипожежного захисту, включаючи раннє виявлення загроз та оперативне реагування.

Окрему увагу в Програмі приділено охороні лісів та збереженню біорізноманіття. Зокрема, передбачається здійснення заходів із захисту лісів від незаконних рубок, пожеж та інших порушень лісового законодавства, збереження природних екосистем у балках, ярах і прибережних територіях.

Південно-Східне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства (далі – Управління) реалізує повноваження Державного агентства лісових ресурсів України (далі – Держлісагентство) у сфері лісового та мисливського господарства на території Запорізької області.

У межах визначених повноважень Управління організовує виконання протипожежних, лісозахисних та інших лісоохоронних заходів на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління Держлісагентства.

Реалізація зазначених повноважень здійснюється шляхом забезпечення функціонування державної лісової охорони, координації діяльності лісової охорони інших лісокористувачів і власників лісів, реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки, організації та координації заходів з охорони державного мисливського фонду, виконання завдань цивільного захисту у складі функціональної підсистеми охорони лісів, забезпечення техногенної та пожежної безпеки, а також здійснення заходів щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню.

Програмою передбачається забезпечення діяльності рейдових бригад Управління, які здійснюють патрулювання лісових територій, заходи з попередження та виявлення пожеж, незаконних рубок та інших порушень лісового законодавства і потребують належної мобільності для своєчасного реагування на надзвичайні ситуації.

Для забезпечення мобільності рейдових бригад на балансі Управління перебувають чотири автомобілі: Skoda Kodiaq, два автомобілі RENAULT DUSTER та спеціалізований вантажний пікап Mitsubishi L200.

Забезпечення постійного патрулювання територій потребує належного матеріально-технічного забезпечення, зокрема наявності паливно-мастильних матеріалів для автотранспорту.

Важливою складовою реалізації Програми є впровадження наукових підходів та інноваційних технологій, зокрема використання сучасних методів лісорозведення в умовах посушливого клімату, геоінформаційних систем, дистанційного моніторингу та сучасних протипожежних рішень.

Реалізація Програми також здійснюється з урахуванням державної лісової політики України та міжнародних зобов'язань у сфері клімату, що забезпечує її

відповідність принципам сталого розвитку та сучасним європейським підходам до управління природними ресурсами.

Окремим напрямом є розвиток суспільної функції лісів, що передбачає розширення екологічної освіти, підвищення відкритості діяльності лісокористувачів, розвиток рекреаційної інфраструктури з урахуванням безпекових умов та посилення взаємодії з територіальними громадами.

Економічна функція лісів реалізується через раціональне використання деревних ресурсів у межах науково обґрунтованих норм, розвиток використання недеревної продукції, а також поступове розширення можливостей рекреаційного та туристичного використання лісів у безпечних зонах. Додатково розглядаються можливості залучення альтернативних джерел фінансування розвитку лісового господарства.

3. Завдання і заходи Програми

Завдання і заходи з виконання Програми, визначені у додатку 2, спрямовані на збалансування використання екологічної, економічної та соціальної функцій лісів.

Основними завданнями Програми є:

- підвищення рівня лісистості;
- нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку;
- підвищення стійкості лісових екосистем, забезпечення охорони і захисту лісів;
- відтворення, охорона і раціональне використання мисливської фауни;
- збереження біологічного різноманіття лісових екосистем;
- підвищення ефективності управління лісовим господарством;
- покращення наукового та кадрового забезпечення розвитку галузі лісового господарства;
- здійснення заходів з реабілітації лісів та відновлення лісових природних комплексів, пошкоджених внаслідок бойових дій.

4. Очікувані результати, ефективність Програми

Виконання завдань і заходів Програми забезпечить комплексний розвиток лісового господарства Запорізької області на засадах сталого управління природними ресурсами та наближеного до природи лісівництва, з урахуванням умов степової зони та сучасних викликів, зокрема кліматичних змін і наслідків воєнних дій.

Реалізація Програми дозволить досягти таких результатів:

- формування сталого, адаптованого до умов степової зони лісового господарства, орієнтованого на збереження та розширення лісових і захисних насаджень;

підвищення екологічної стійкості лісових екосистем до кліматичних змін, посух, пожеж, шкідників та наслідків воєнних дій;

посилення екологічних функцій лісів, зокрема у сфері стабілізації клімату, зменшення ерозії ґрунтів та поліпшення гідрологічного режиму територій;

удосконалення системи охорони та захисту лісів, зниження рівня незаконних рубок і ризиків виникнення пожеж;

впровадження сучасних природоорієнтованих та ресурсозберігаючих технологій ведення лісового господарства;

покращення стану мисливської фауни, збереження біологічного різноманіття та забезпечення раціонального використання мисливських ресурсів;

підвищення ролі лісів у соціально-економічному розвитку регіону та рівня екологічної свідомості населення.

Результативні показники виконання Програми наведені у додатку 4.

5. Обсяги та джерела фінансування Програми

Орієнтовний обсяг коштів, необхідних для виконання завдань та заходів Програми, становить 30,4 млн гривень.

Фінансування завдань та заходів Програми здійснюватиметься за рахунок обласного бюджету Запорізької області, державного бюджету та власних коштів підприємств а також коштів міжнародної технічної допомоги, донорських організацій, кредитів міжнародних фінансових організацій, та інших джерел, не заборонених чинним законодавством. Обсяг фінансових ресурсів на реалізацію Програми визначений у додатку 1 і, у разі потреби, протягом року може уточнюватися.

6. Координація та контроль за ходом виконання Програми

Координацію та контроль за виконанням заходів і завдань Програми, здійснює Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації.

Основними формами контролю за реалізацією заходів та виконанням показників Програми є:

щорічна звітність Південно-Східного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства про стан виконання заходів, визначених Програмою;

обговорення стану та проблем реалізації Програми на засіданнях колегії облдержадміністрації, засіданнях колегії Південно-Східного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства;

проведення моніторингу і аналізу повноти та якості виконання заходів Програми;

залучення засобів масової інформації для висвітлення ходу реалізації Програми.

Організаційне супроводження Програми здійснює Південно-Східне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства.

Департамент захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації:

щороку до 01 березня інформує обласну державну адміністрацію про хід виконання Програми;

після закінчення встановленого строку виконання Програми, не пізніше ніж у тримісячний строк, складає підсумковий звіт про результати її виконання, подає його голові обласної державної адміністрації, начальнику обласної військової адміністрації.

Директор Департаменту захисту
довкілля Запорізької обласної
державної адміністрації

Олександр КАЗАНЦЕВ